

**EUROPEAN UNIVERSITY
REPUBLIC OF MACEDONIA
Skopje**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
FACES OF THE CRISIS**

Skopje, March 2012

**ЕВРОПСКИ УНИВЕРЗИТЕТ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Скопје**

**МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
ЛИЦАТА НА КРИЗАТА**

Скопје, март 2012

**EUROPEAN UNIVERSITY
REPUBLIC OF MACEDONIA
Skopje**

PROCEEDINGS

Skopje, March 2012

Покровител на Конференцијата

**ЕВРОПСКИ УНИВЕРЗИТЕТ –
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА - Скопје**

Почесен одбор:

Проф. д-р **Бојо Андрески** (Претседател на ЕУРМ)
Доц. д-р **Билјана Андреска - Богдановска** (Директор на ЕУРМ)

Програмски одбор:

Претседател:

Проф. д-р **Лидија Наумовска** (Ректор на ЕУРМ)

Проф. д-р **Рамо Маслеша** (Декан на Факултетот за криминалистика, криминологија и сигурносни студии во Сараево, Босна);

Доц. д-р **Здравко Скакавац** (Факултет за правни и деловни студии во Нови Сад, Србија);

Проф. д-р **Стефан Симеонов** (Академија на Министерство за внатрешни работи на Република Бугарија);

Д-р **Густав Фогхамар** (Шведска);

Д-р **Мајкл Енедува** (Нигерија);

Д-р **Драган Триван** (Србија);

Д-р **Јованка Матиќ** (Србија);

Проф. д-р **Алекса Стаменковски** (Проректор на ЕУРМ);

Проф. д-р **Биљана Перчинкова** (Проректор на ЕУРМ);

Проф. д-р **Живко Андревски** (Декан на Факултетот за правни науки);

Доц. д-р **Стојан Славески** (Декан на Факултетот за детективи и криминалистика);

Организационен одбор:

Претседател:

Проф. д-р Биљана Перчинкова

Членови:

Проф. д-р Ристо Христов (Декан на Факултетот за информатика);

Доц. д-р Савица Димитриеска (Декан на Факултетот за економски науки);

Доц. д-р Слободан Шајноски (Декан на Факултетот за политички науки);

Доц. м-р Стојанка Манева Чупоска – Јана (Декан на Факултетот за арт и дизајн);

Проф. д-р Славјанка Оцаклиевска (Декан на Факултетот за стоматологија);

Проф. д-р Виолета Наумовска (Факултет за економски науки);

Проф. д-р Љупчо Стојчески (Факултет за економски науки);

Проф. д-р Јован Лозановски (Факултет за политички науки);

Доц. д-р Јован Пехчевски (Факултетот за информатика);

Доц. д-р Атанас Козарев(Факултет за детективи и криминалистика);

Асистент м-р Славко Гавриловски(Факултет за економски науки);

Асистент м-р Васко Богдановски(Факултет за економски науки);

Дипл. инж. Љубица Карева (Печатница „АБЦ Принт“)

Самоил Крстевски(Факултет за информатика).

СОДРЖИНА

Покането предавање

Методот Делфи во Foresight истражувањата - Method Delphi in Foresight Research.

*Проф. д-р Бојо АНДРЕСКИ, доц. д-р Билјана АНДРЕСКА БОГДАНОВСКА,
м-р Александра АНДРЕСКА САРЕВСКА.....*

СЛУШНИ ГО ГЛОБАЛНИОТ ШЕПОТ

Модератор: **Лидија НАУМОВСКА.....**

The economic crisis in europe and its impact on mental health. *Aleksandar GRIZHEV, M.Sc.,
Dimitar GRIZHEV.....*

Креативното однесување - инвестиција во интелектуален Капитал. *Проф. д-р Лидија
НАУМОВСКА, доц. д-р Билјана АНДРЕСКА БОГДАНОВСКА.....*

Academic inflation. *Prof. Lidija NAUMOVSKA, Phd.*

Tourism in Macedonia - before and after the crisis. *Assistant Professor Biljana PETREVSKA,
Ph.D.*

Кризата и филозофијата на воспитувањето. *Милан ТАСИЌ.....*

**Religion, xenophobia, “new racism”: ontological primacy of state and psychological
primacy of self.** *Nonka BOGOMILOVA, Doctor of Sciences /DSc/.....*

Faces of the crisis in education. *Associate professor Natalija JOVANOVIC, Phd.....*

Сиромаштијата – најцрното лице на кризата. *Доц. д-р Јанка ДИМИТРОВА.....*

**Епидемиологија на синдромот на хиперактивност/дефицит на внимание кај учениците
од 7 до 11 годишна возраст гледан низ ретроспектива на конфликтите во земјите
од Балканот.** *М-р Ирена КОСТОВА, д-р Андреј ИЛИЕВ, д-р Драге ПЕТРЕСКИ.....*

The stress and the spiritual crisis – the faces of today. *Монахиња СИНКЛИТИКИЈА (М-р
ФОТЕВСКА).....*

КРИЗАТА И ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО БЕЗБЕДНОСНИОТ СЕКТОР

Модератор: **Стојан СЛАВЕСКИ.....**

Конфликт, типови на конфликти и можни ефекти при појава на конфликт. *Д-р Драге
ПЕТРЕСКИ, д-р Андреј ИЛИЕВ, м-р Валентина СИМОНОВА, м-р Марина МИОВСКА*

**Neki aspekti uticaja globalne svetske ekonomske krize na problematiku organizovanog
kriminaliteta.** *D-r Zdravko SKAKAVAC, Tatjana SKAKAVAC.....*

**Уставно-правна и политичка концепција за безбедноста и безбедносниот систем на
Република Македонија.** *Доц. д-р Атанас КОЗАРЕВ, д-р Драган ТРИВАН.....*

- National security under parliamentary scrutiny: conditions and mechanisms. *Prof. Lada SADIKOVIĆ, PhD*
- Глобалните и регионалните конфликти низ призма на мултикултурализмот и мултилатерализмот. *Д-р Андреј ИЛИЕВ, д-р Драге ПЕТРЕСКИ, д-р Славко АНГЕЛЕВСКИ, м-р Александар ПЕТРОВСКИ*
- Улогата на граѓанскиот сектор во глобалниот безбедносен систем на Република Македонија. *Доц. д-р Марјан НИКОЛОВСКИ*
- Поврзаноста на организираниот криминал и тероризмот. *М-р Фердинанд ОЦАКОВ*....
- Влијанието на глобалните промени врз системите за национална безбедност. *Доц. д-р Методија ДОЈЧИНОВСКИ*
- Standard operating procedures in crisis management system. *Assistant Professor Metodija DOJČINOVSKI, PhD Kemo DJOZO, Nikola KLETNIKOV*.....
- Исклучување на приватниот сектор од законите за слободен пристап до информациите од јавен карактер: импликации од перспектива на почитувањето на човековите права. *Доц. д-р Стојан СЛАВЕСКИ, проф. д-р Оливер БАКРЕСКИ, м-р Тања МИЛОШЕВСКА*
- Неки облици угрожавања човека у кризним временима. *Д-р Љубо ПЕЈАНОВИЌ, д-р Миле РАКИЌ*
- Принципи на проценка на мулти ризици, интеракција помеѓу природните ризици и ризици предизвикани од човек. *Д-р Елениор НИКОЛОВ, Орце ПОПОВСКИ, д-р Драге ПЕТРЕСКИ, Александар ГЛАВИНОВ*.....
- Мисија, визија и делокруг на државните органи во постапките за донесување одлуки во процесот на пристапување кон ЕУ. *Дарко ДОНЕВ*
- Контролата на набавките во областа на одбраната и безбедноста. *М-р Ѓоко ПОПОВСКИ*
- Психоанализата за криминалитетот. *Доц. д-р Слободанка ТОДОРСКА – ЃУРЧЕВСКА*

ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА-ЛИБЕРАЛНАТА ДЕМОКРАТИЈА –НОВИТЕ ПОЛИТИЧКИ ИДЕИ

Модератор: *Доц. д-р Слободан ШАЈНОСКИ*.....

Данското – не за шенгенскиот договор – почеток на дезинтеграцијата на европската унија? *М-р Светлана ВЕЉАНОВСКА*

Глобализација, либерална демократија, нови идеи. *Асс. д-р Ивица МАКСИМОСКИ*.....

„Трансформативна“ држава - нов глобализациски модел на држава за надминување на кризата на нејзиниот суверенитет и улога. *М-р Светислав ТОВЕВСКИ*

The Macedonian parliamentary elite between the economic crisis and the european perspective: A comparative political analysis 2006 – 2011. *Goran SHIBAKOVSKI*.....

Стекнување на знаење и неговиот трансфер во стратегиски сојузи. *Д-р Викторија КАФЕЦИСКА*

- Моделот на организација на власт во Република Македонија – компаративен пристап.** М-р
Луан ЈОНУЗИ.....
- Дали малите политички партии во Република Македонија се во криза?** Асс. д-р Бојана
НАУМОВСКА.....
- Израелско – палестинскиот конфликт – генеза, развој, актуелни предизвици.** Проф. д-р
Славејко САСАЈКОВСКИ, Љубица МИЦАНОВСКА.....
- Republic of Macedonia and Common Foreign and Security Policy of the European Union.** Assistant
Professor Stojan SLAVESKI, Phd, Nevenka SOFKAROVSKA, MSc.....

НОВОТО ПРАВО КАКО ИНСТРУМЕНТ НА МОДЕРНИОТ ЧОВЕК

Моделатор: Живко АНДРЕВСКИ.....

- Правото и одговорноста во радикални општествени промени.** Доц. д-р Слободан ШАЈНОСКИ
- Креирање на системи за рано предупредување и сценарија за надминување на последиците
од кризата на микро ниво.** Доц. д-р Анастас ГУРОВСКИ.....
- Република Македонија има потреба од правна теорија.** Проф. д-р Живко АНДРЕВСКИ
- Остварување на правото на работа и слободниот избор на вработување во услови на криза.**
Д-р Биљана ТОДОРОВА.....

ЗЛОУПОТРЕБА И ЗАШТИТА ОД ЗЛОУПОТРЕБИ НА ИНФОРМАТИЧКО-КОМУНИКАЦИСКИТЕ ТЕХНОЛОГИИ

Модератор: проф. д-р Биљана ПЕРЧИНКОВА.....

- Платформи: DVB-C vs IPTV.** Доц. д-р Сашо ГЕЛЕВ, Огнанче ОГНАНОВ.....
- Криза на толкувања во квантната физика и современата наука.** Проф. д-р Биљана
ПЕРЧИНКОВА.....
- ЦО далеку од Мо, колку Ајнштајн од Бор – парадокси на современата наука.** Александар
ТОШЕВСКИ, проф. д-р Биљана ПЕРЧИНКОВА.....
- The new way of communication: SOCIAL NETWORKS.** Erol MAKSUD, Marija SANDULOVSKA,
Assistant Professor Saso GELEV, Phd.....
- Usability aspect of the cloud solutions in used in enterprise environment, the case of Microsoft 365.**
Јелена ЃОРЃЕВ, Мартин МИЛОСАВЉЕВ-АПОСТОЛОВСКИ,
доц. д-р Сашо ГЕЛЕВ, м-р Александар СОКОЛОВСКИ.....
- Ict business value of using a cloud based system in an enterprise environment, the case of microsoft 365.**
Јелена ЃОРЃЕВ, Милена ЖИВАДИНОВИЌ, доц. д-р Сашо ГЕЛЕВ, м-р Александар
СОКОЛОВСКИ.....
- Индустриски САЈБЕР напади – глобална безбедносна закана.** Д-р Митко БОГДАНОСКИ,
Александар РИСТЕСКИ, Марјан БОГДАНОСКИ.....

E-OADMIN, концептуален модел на електронски образовен центар за целоживотна едукација на јавната администрација на Република Македонија. *Александар СПАСОВСКИ, проф. д-р Ристо ХРИСТОВ*

Перспектива на употребливост на модерните социјални мрежи и влијанието на графичкиот кориснички интерфејс на нивната користеност. *Сања ЈОВАНОВИЌ, Стефан ТРАЈКОВСКИ, проф. д-р Ристо ХРИСТОВ*

Развивање на начин на мислење со помош на компјутерски системи. *Стефан ТРАЈКОВСКИ, Сања ЈОВАНОВИЌ, проф. д-р Ристо ХРИСТОВ*

КРЕИРАЊЕ НА ДИЗАЈН СТРАТЕГИЈА ВО УСЛОВИ НА КРИЗА

Модератор: доц. м-р Стојанка МАНЕВА ЧУПОСКА – ЈАНА

Можности за примена на максимален минимализам при проектирање на внатрешен простор. *Проф. д-р Мирче КОКАЛЕВСКИ*

Редизајнираниот традиционален костум како потенцијал на опасност за креирање модна кич естетика. *М-р Стојанка МАНЕВА ЧУПОСКА – ЈАНА*

Кризата во контекст на загрозувањето и заштитата на културното наследство. *Доц. д-р Зорџа САЛТИРОВСКА*

Влијанијата на економската криза врз современиот дизајн. *Доц. д-р Петар НАМИЧЕВ*

АКТУЕЛНИТЕ РЕЛАЦИИ И СПЕЦИФИКИ НА ГЛОБАЛНО, РЕГИОНАЛНО И ЛИКАЛНО НИВО ВО ДИЗАЈНОТ

Модератор: проф. д-р Мирче КОКАЛЕВСКИ.....

Анализа на типографијата на дневните весници на локално, регионално и глобално ниво. *Доц. м-р Марија ВЕТЕРОСКА*

Влијанието на актуелниот општествено-економски амбиент врз музејската дејност во Македонија. *М-р Анита ИЛИЕВА НИКОЛОВСКА*

Social and economic circumstances in Macedonia from the end of the XIX century and the beginning of the XX century –factor crises over the national folk costumes. *Sonja PLJAKOVA, MBA*

Личната и социјалната провокација во уметноста. *М-р Јане БАКРЕСКИ, м-р Мерсиџа ИСМАЈЛОСКА*

Специфики на локално ниво во организација на просторот. *Проф. д-р Мирче КОКАЛЕВСКИ, доц. д-р Петар НАМИЧЕВ*.....

ЛИЦАТА НА КРИЗАТА И МАРКЕТИНГОТ

Модератор: проф. д-р Алекса СТАМЕНКОВСКИ

Улогата на маркетингот во време на економска криза. Проф. д-р Бојо АНДРЕСКИ

Дали кризата треба да ги намали буџетите за маркетинг. Доц. д-р Далиборка БЛАЖЕСКА,
проф. д-р Ленче ПЕТРЕСКА

Интернет промоција и нови стратегии на електронскиот маркетинг во услови на криза.
Проф. д-р Ленче ПЕТРЕСКА, доц. д-р Савица ДИМИТРИЕСКА

Дали кризата ги менува потрошувачките навики. Доц. д-р Савица ДИМИТРИЕСКА, доц д-р
Далиборка БЛАЖЕСКА.....

Кризата – извор на претприемнички можности: адаптација на (маркетинг) стратегијата кон
новите пазарни услови. Д-р Ристе ТЕМЈАНОВСКИ, м-р Тамара ЈОВАНОВ МАРЈАНОВА

Маркетинг патишта за излез од кризата. Проф. д-р Алекса СТАМЕНКОВСКИ.....

Marketing activities in the small business during the economic crisis. Vladimir GRUJOVSKI

Одржување лојалност во време на криза. М-р Ана ЌОВКАРОВА

Конкурентност – фактор на успехот во кризата. М-р Сашо НЕФОВСКИ

ЛИЦАТА НА КРИЗАТА И МЕНАЏМЕНТОТ

Модератор: проф. д-р Виолета НАУМОВСКА.....

Претприемништвото како генератор на македонската економија. М-р Елена НАУМОВСКА

Алокација на ресурси во фармацевтските истражувања и развој. М-р Костадинка
ГАВАЗОВА – КОЗАРЕВА

The time of economic crisis and the training needs, processes and objectives of training the staff in
enterprises. Prof. Lidija NAUMOVSKA, Phd, Emanuela ESMEROVA, MBA.....

Обука на човечките ресурси во претпријатијата и вредности на менаџерите во условите на
економска криза. М-р Емануела ЕСМЕРОВА.....

Во рацете на глобалната економска криза. М-р Александар ТРАЈКОСКИ.....

Раководење со човечките ресурси. Асс. м-р Благица ЈОВАНОВА, асс. д-р Александар
КОСТАДИНОВСКИ

Кризата како менаџерски предизвик. Проф. д-р Виолета НАУМОВСКА, Татјана
МАЖЕНКОВСКА – ТРАЈАНОВА.....

Strengthening the performance of smes and the creation of stimulating entrepreneurial
environment—a key factor to overcome the economic crisis. Маријина КРСТЕВСКА

ЛИЦАТА НА КРИЗАТА И ФИНАНСИИТЕ

Модератор: проф. д-р Љиљана КОНЕСКА

- Optimal portfolio of securities listed on the Macedonian stock exchange.** *M-r Vasko BOGDANOVSKI, prof, Biljana PERCINKOVA, Phd*
- Нестабилноста во евро зоната и можните закани за нејзин колапс.** *М-р Емилија МИТЕВА-КАЦАРСКИ, м-р Марина РАДОСАВЈЕВИЌ-БОЈЧЕВА*
- Канибализација или ревитализација како нужност да се остане на пазарниот врв.** *Проф. д-р Љиљана КОНЕСКА, доц. д-р Павлина СТОЈАНОВА*
- Состојбата со банките во Република Македонија, во услови на светската финансиска криза.** *М-р Елизабета СТАМЕВСКА*
- Влнјание на глобалната финансиска криза врз финансирањето на малите и средни претпријатија.** *Доц. д-р Оливера ГОРГИЕВА –ТРАЈКОВСКА, м-р Благица ЈОВАНОВА*
- Оптимална регулација на финансискиот систем.** *Доц. д-р Александар КОСТАДИНОВСКИ, доц. д-р Оливера ЃЕОРГИЕВА ТРАЈКОВСКА*.....
- Causes and consequences of global financial crisis.** *Assistant Professor Aleksandra D. STANKOVSKA, PhD*.....
- Поместувањата во светската економија како последица на светската економска криза.** *Доц. д-р Никола ПОПОВСКИ, доц. д-р Емилија СТЕВАНОВСКА*.....

ЛИЦАТА НА КРИЗАТА И ФИНАНСИИТЕ

Модератор: проф. д-р Љупчо СТОЈЧЕСКИ

- “Islamic banking in the time of crises”.** *Agon BAFTIJARI, MBA, Ivana STOJČEVSKA, MBA.*
- Financial crisis and lmandatory pension system in developing economies the consequences of the crisis, measures that these countries are taking to overcome the crisis.** *Prof. Ljupco STOJCESKI, Phd, Sherif GASHI, MBA, Jakim KITANOV, Phd*.....
- Одговорноста на ревизорите во услови на глобална финансиска криза.** *Доц. д-р Павлина СТОЈАНОВА, проф. д-р Љиљана КОНЕСКА*
- Политика на пласмани на банкарскиот сектор во услови на економска криза.** *Проф. д-р Љупчо СТОЈЧЕСКИ, м-р Агон БАФТИЈАРИ*
- The current recession and the rise of unemployment – will there be a hysteresis effect?** *Assistant Professor Emilija STEVANOVSKA, Phd, assistant Professor Nikola POPOVSKI, Phd*
- Иницијална јавна понуда.** *Д-р Зоран КОЛЕВ*
- Financial derivatives - instruments that can cause a financial crisis.** *М-р Наталија КАРАМАНОВА, м-р Емилија БАШЕСКА, м-р Надалина СТОЈАНОВСКА, Елена СТОИЧКОВА, Славко ГАВРИЛОВСКИ*.....
- “Глобалната економска (финансиска) криза и македонската економија”.** *Јасмина МИШОСКА, м-р Биљана ПЕТРЕВСКА*
- International regulatory framework for banks response to the financial crisis.** *Assistant Professor, Aleksandra STANKOVSKA, PhD, Assistant Natalija KARAMANOVA, M Sc*
- Приходите од директните даноци во буџетот на Република Македонија пред и во текот на економската криза (1999 – 2010 ГОД.).** *Стефанија СИМЕОНОВА, Александра СИМЕОНОВА*

РАКОВОДЕЊЕ СО ЧОВЕЧКИТЕ РЕСУРСИ

MANAGEMENT ON A HUMAN RESOURCE

М-р Благица Јованова , Доц. д-р Александар Костадиновски

Универзитет „Гоце Делчев“, Економски факултет, Штип

Abstract

The expertise is mainly in the sphere of auditing, although the internal auditing departments within large organizations often involve other professionals, such as engineers and IT professionals. Considering the EU member countries and the organizations which offer public services, the auditing sector is regularly completed with cadre from the financial sector and other servicing sectors. In this way, they provide sufficient accounting and technical expertise within the auditing sector.

The objectives, authorizations and liability of the internal auditing department should be defined in one written document (Statutory). The auditing manager should require this document to be acknowledged by the top management and accepted by the Board of Directors. The Statutory herein should: (a) define the position of department within the organization; (b) provide appropriate authorizations for evidence, staff and physical property access, relevant to auditing performance; and (c) to define the scope of internal auditing activities.

The relevant auditing findings may include some irregularities, illegal activities, mistakes, errors, inefficient working, losses, conflict of interests, and weaknesses of the controlling mechanisms. After these findings are analyzed along with the top management, the Manager of the Internal Auditing Department shall notify the Board about the auditing findings, regardless they have been resolved in an appropriate way.

The management liability is to make a resolution in reference to the appropriate measures that need to be undertaken in relation to the relevant auditing findings. The top management may decide to assess the risk arising from this kind of situation in case of incorrect managing due to cost decrease or because of other reasons.

Key words: auditing, auditing resources, auditing statements, activities, auditors, objectives, performance indicators, professionals.

Вовед

Самата природа на ревизорската работа го прави мерењето на резултатите мошне тешко. Менаџерот на ревизијата треба да ги земе во предвид, како квантитативните индикатори на постигнатите резултати, така и квалитативните индикатори на ефикасноста. Едноставен индикатор за перформансите (остварувањата) би била споредбата на човек-денови потрошени на ревизијата, со бројот на оние планираните. Овој показател треба да се користи внимателно. Ваквите индикатори можат да предизвикаат намалување на обемот на работа од страна на членовите на ревизорскиот тим, или пак превид при внатрешната контрола. Важно е да се постигне рамнотежа помеѓу индикаторите на вложеното, на пример потрошени човек-денови, и оние на добиеното, како резултат на ревизијата, како на пример откриените слабости во системите на клиентот. Ваквиот приод, со помош на искуството и професионалната проценка на менаџерот на ревизијата, може да обезбеди точна проценка за ефикасноста на работењето, како на индивидуалните ревизори, така и на одделот за ревизија како целина.⁵⁸⁸ Буџетот се користи како главна основа за следење на резултатите на внатрешната ревизија. Во секој случај, најдобро раководените организации ги следат перформансите на поширок фронт, не потпирајќи се само на показателите од финансиски карактер. Резултатите можат да бидат изразени и во часови со

⁵⁸⁸ ACCA, Paper F8: Audit and Assurance (International), BPP Learning Media, London, 2007.p. 196

дел од времето на располагање, потрошено на работа која не може да се наплати, или време потрошено на непланирани активности, кои можат да се наплатат од клиентот. Во некои делови од контролата на перформансите се разгледува и прашањето на квалитетот, како на пример брзината на известувањето. Другите можни индикатори на перформансите, во случај на внатрешна ревизија, го вклучуваат и бројот на предложените препораки, во споредба со бројот на имплементираниите во следните 6 месец.

2. Активности на раководење на ревизијата

Раководењето со ревизијата е битна и главна задача со примарна улога и функција. Во денешни услови на живеење ите како треба да се дадено посебно значење на ревизијата со сите нмејзини пропратни активности.

Раководењето со ревизијата ги вклучува следниве главни активности на раководството.⁵⁸⁹

- Планирање, одредување на целите на ревизијата, што треба да се стори во текот на спроведувањето на ревизијата и распределба на расположивите ресурси, со цел да се постигнат однапред дефинираните цели на ревизијата.
- Делегирање, консултирање, мотивирање, што значи потврдување дека сите членови на ревизорскиот тим, вклучувајќи ги и помошниците, го разбираат планот на ревизијата и својата улога во него.
- Контролата, координацијата, вклучува постојан мониторинг на напредокот на проектот со што ќе се обезбеди негово напредување според планот и превземање на соодветни мерки, како резултат на евентуалните промени.
- Известување, со што се обезбедува финализирање на извршената работа и поднесување на извештај за истата на соодветен начин до заинтересираните страни.

2.1. . Улога и одговорност на менаџерите на ревизијата

Менаџерот на ревизијата го носи најголемиот дел од одговорноста во спроведувањето на ревизијата и се соочува со голем број одлуки, за време на извршувањето на ревизијата. Позицијата на менаџер на ревизијата, исто така, вклучува и контакти и дискусии со највисокото раководство на организацијата. Врз основа на стандардите на земјите членки на Европската Унија, типичниот опис на работните задачи на еден главен менаџер на ревизија или шеф на оддел за внатрешна ревизија би бил следниов:⁵⁹⁰

2.1.1. Опис на работните задачи на Главниот внатрешен ревизор во јавниот сектор

2.2 Одговорност на раководење

Главниот внатрешен ревизор одговара за раководење со високо квалификуваниот сектор за внатрешна ревизија. Тој/таа е одговорен за селектирање на членовите на ревизорскиот тим и организирање на соодветна програма за нивна обука.

2.1.2. Цели

Целите на внатрешната ревизија се вградени во упатството за ревизијата. Главниот внатрешен ревизор е одговорен за постигнувањето на овие цели.

2.1.3 Планирање и надзор (супервизија)

⁵⁸⁹ Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance and Related Services Pronouncements, IFAC, New York, 2010, p. 125

⁵⁹⁰ Ibidem, p. 125

Главниот внатрешен ревизор е должен да изработи долгорочен план за ревизија, како и детален план на годишно ниво. Тој/таа исто така треба да обезбеди и соодветен надзор и контрола врз работата на ревизијата, а истовремено да обезбеди и придржување кон дефинираниот план на ревизијата.⁵⁹¹

2.1.4.. Известување

Главниот внатрешен ревизор одговара пред финансискиот директор, или пред генералниот директор и/или пред членовите на Управниот одбор, но исто така ја има можноста да изготвува извештаи во свое име за било кое прашање во врска со организацијата и истиот да го достави до било кое лице во организацијата. Тој/таа е должен да изготви годишен извештај за напредокот и активностите на секторот за внатрешна контрола и истиот да го предаде до финансискиот директор или до она лице пред кое главниот внатрешен ревизор одговара во моментот.⁵⁹²

2.1.5. Меѓучовечки односи

Главниот внатрешен ревизор е одговорен за воспоставување и одржување на добри работни односи, со целокупното раководство и останатите сектори во организацијата. Негова/нејзина должност е и воспоставувањето и одржувањето на соодветни врски на комуникација со останатите надворешни организации и институции за контрола, како на пример со независните ревизори, со цел да се избегне удвојувањето на работата и максимално да се искористат ресурсите. Главниот внатрешен ревизор е должен да одржува блиски контакти со полицијата и да известува за сите неправилности и престапи, по претходна консултација со соодветните службени лица.

2.1.6. Професионална одговорност

Од главниот внатрешен ревизор се очекува постојано да биде во тек и да ги следи измените во законите и прописите, како и сите случувања во ревизорската професија. Негова/нејзина должност е да се осигура дека сите членови на ревизорскиот тим се навремено известени за сите релевантни измени.⁵⁹³

2. Линии на известув- како лабораториско испитување

Однапред треба да се одреди кому ги поднесува своите извештаи менаџерот на ревизијата од административна гледна точка. Во многу од организациите, тој одговара пред највисокото раководство и/или пред Управниот одбор. Од основно значење, е ваквата поставеност да нема никакво влијание врз независноста на ревизорот и во никој случај, не смее да влијае врз неговата слобода да го искаже своето мислење.

Исто така, треба да се одреди кому ги поднесува своите извештаи менаџерот на ревизијата од професионална гледна точка и тоа во врска со следното:⁵⁹⁴

- Планирање и отпочнување со работа;
- Општи прашања за финансиската ревизија;
- Резултати од конкретни и специфични ревизорски процедури;
- Измами, немарности и други откриени неправилности;
- Прашања во врска со квалитетот во извршувањето на работните задачи.

Извештаите во врска со планирањето и отпочнувањето со работа и општите прашања во врска со ревизијата, менаџерот на ревизијата обично му ги поднесува на раководното лице, под чија

⁵⁹¹ Knechel W.R., Saltero E.S., Ballou B.: Auditing Assurance & Risk, third edition, Thomson South-West ern, USA, 2007, p. 254

⁵⁹² Ibidem, p. 254

⁵⁹³ Louwers J.T., Ramsay J.R., Sinason H.D., Strawser R.J.: Auditing & Assurance Services, McGraw-Hill, New York, 2008., p. 265

⁵⁹⁴ Ibid, p. 266

административна контрола се наоѓа. Резултатите од конкретните и специфични ревизорски процедури во основа, би требало да му бидат соопштени на раководното лице кое е задолжено да ги реши и корегира евентуалните проблеми и слабости.

Мора да постои посебен договор за процедурата на известување за евентуалните измами и неправилности, која ќе биде и формално дефинирана и објаснета на сите вработени. Сите раководители се должни веднаш да го известат менаџерот на ревизијата за откриените неправилности. Општо земено, од менаџерот на ревизијата се очекува да поднесе извештај за сериозните неправилности во работењето до следниве лица:⁵⁹⁵

- Раководното лице под чија директна административна контрола се наоѓа;
- Генералниот директор и/или Управниот одбор;
- Раководното лице одговорно за неправилноста во работата.

Извештаите кои се однесуваат на прашањата во врска со квалитетот во извршувањето на работните задачи, треба да бидат доставени до раководното лице одговорно за конкретната активност. Како надворешниот, така и внатрешниот ревизор, треба навремено да го известуваат, усмено, раководството на клиентот за сите сериозни и спорни прашања, кои подоцна ќе бидат предмет и на писмен извештај. Оваа постапка не претставува само чин на учтивост, туку истовремено на клиентот му дава можност да го запознае ревизорот со некои факти, кои инаку не би биле рефлектирани во неговиот/нејзиниот ревизорски извештај.

2.1. . Раководење со ревизорските ресурси

Менаџерот на ревизијата има за цел на најдобар начин да ги искористи расположивите човечки ресурси. Менаџерите на надворешната и внатрешната ревизија, се должни да изготват буџет за ревизорскиот оддел, да ги контролираат и споредуваат бројките со буџетот и да дадат објаснување за евентуалните отстапувања од буџетот.

Во изготвувањето на буџетот за одделот на ревизија, без разлика дали се работи за надворешен или интерен, менаџерот на ревизијата во предвид треба да земе два главни елементи:⁵⁹⁶

- Бројот на вработени со колку членови и на кои позиции ќе има ревизорскиот тим, односно платниот список во текот на годината што доаѓа? Колкав дел од нивното работно време ќе се однесува на работа на конкретни проекти, која може да се наплати од клиентите? Со други зборови, од вкупниот број на работни часови во годината, менаџерот треба да го одземе времето предвидено за годишни одмори, боледување, обука, работни состаноци, техничка работа, оценка на индивидуалните резултати итн.

- Приход или колкава се очекува да биде заработката на одделот во следната година? Во овој дел на изработката на буџетот треба да се земат во предвид и клиентите за кои однапред се знае дека соработката со нив ќе биде прекината или пак ќе отпочне, како и промените во обемот на ревизорски проекти барани од клиентите. Менаџерот мора да изврши и проценка на можните измени во цените за ревизорските услуги.

Како дел од процесот на спроведување на буџетот, посебно внимание треба да биде посветено и на работните часови земени од, или потрошени за потребите на останатите сектори, како и на другите непредвидени трошоци. Откако буџетот ќе биде изработен, менаџерот на ревизијата е должен да го следи и да се придржува кон него. Тој мора да биде запознаен со сите важни настани, на пример откази на персоналот, непредвидено губење на клиенти и други настани, кои би го спречиле одделот во реализацијата на буџетот.

Заклучок

Од претпријатијата во јавниот сектор постојано се очекува да ја зголемуваат својата ефикасност и конкурентност, така што менаџерите ја ставаат под знак прашање оправданоста на средствата, потрошени за целите на ревизија. Затоа, мерењето на перформансите може да има и дополнителна

⁵⁹⁵ Messier F.W., Glover M.S., Prawitt F.D.: Auditing Assurance, A Systematic Approach, sixth edition, McGraw-Hill, Boston, USA, 2008, p. 296

⁵⁹⁶ Ibidem, p. 351

функција, имајќи предвид, дека на тој начин може да се демонстрира и промовира вредноста и важноста на процесот на ревизија во извештаите до раководството.

Директорот на внатрешната ревизија при раководење со ресурсите е потребно да го остарува следново:

- редовно да проверува дали целите, овластувањата и одговорностите, онака како што се дефинирани во повелбата, и понатаму се адекватни, со цел да му овозможат на одделот за внатрешна ревизија да ги исполни своите цели. Раководството и одборот треба да бидат известени за резултатот на оваа периодична проценка.

- на годишно ниво да поднесе резиме на распоредот на ревизорската работа на одделот, кадровки планови финансиски буџет, до највисокото раководство и одборот.

- да поднесува извештаи за активностите до највисокото раководство и до одборот на годишно ниво или почесто, ако за тоа има потреба. Извештаите за активностите треба да ги потенцираат важните ревизорски наоди и препораки и треба да го информираат раководството за сите важни отстапувања од одобрените распореди на ревизорските активности, планирањето на кадрите и финансиските буџети, како и за причините за истите. Менаџерот на ревизијата е одговорен за раководењето со работата во одделите, одделенијата, единиците, секторите за планирање и координација и тимовите. Менаџерот на ревизијата присуствува на сите состаноци со целокупното раководство, како на почетокот, така и на крајот на проектот, односно ревизијата дава насоки, предлози, решенија, инструкции за координирање на работата, планирање и раководење со човечките ресурси. Менаџерот на ревизијата е должен да поднесува извештаи до лицата од врвот на раководството, на пример до генералниот директор и периодично, до комитетот за ревизија, доколку таков постои. Извештаите да се реални, пресметливи, калкулативни и одраз на реалната состојба.

Користена литература:

1. ACCA Paper F8 Audit and Assurance (International), BPP Learning Media Ltd, London 2008.
2. ACCA, Paper F8: Audit and Assurance (International), BPP Learning Media, London, 2007.
3. Code of Ethics for Professional Accountants, IFAC New York, July 2006.. Cressey R.D. Other People's: A Study in the Social Psychology of Embezzlement, Boston, 1953.
4. Dragoljevic P.D.: Interna revizija kao factor unapredenja manadzmenta u korporativnim organizacijama, Auditing – Revizija 3/97, "DST" d.o.o., Beograd, 1997.
5. Handbook of International Education Pronouncements, IFAC, New York, 2009.
6. Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance and Related Services Pronouncements, IFAC, New York, 2010
7. Knechel W.R., Saltero E.S., Ballou B.: Auditing Assurance & Risk, third edition, Thomson South-West ern, USA, 2007
8. Louwers J.T., Ramsay J.R., Sinason H.D., Strawser R.J.: Auditing & Assurance Services, McGraw-Hill, New York, 2008.

Messier F.W., Glover M.S., Prawitt F.D.: Auditing Assurance, A Systematic Approach, sixth edition, McGraw-Hill, Boston, USA, 2008.